

УДК 005:33(477)"364"(043.2)

Гудкова К.-М. В. , Піскунова І. С. студентки спеціальності 292 Міжнародні відносини

Науковий керівник: Набок І. І. к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу

(Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна)

ВПЛИВ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ НА ЕКОНОМІКУ ТА УПРАВЛІННЯ: ДОСВІД УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННИХ ПОДІЙ

Сучасні політики вважають, що основною причиною економічного спаду в Україні є події 2014 року, такі як анексія Криму та збройний конфлікт на сході країни. Ці події суттєво вплинули на економічну динаміку країни. Проте, на нашу думку, багато політиків використовують цю тему як політичний інструмент, оскільки більшість економічних проблем в Україні виникають внаслідок несистемних та неефективних економічних реформ.

Збройний конфлікт призвів до значних змін в економіці, зокрема до економічної нестабільності та зниження підприємницької активності. Втрати також охоплюють до 20% промислових підприємств, які опинилися на окупованих територіях. Спостерігається руйнування виробничої та соціальної інфраструктури на Донбасі, а також пошкодження житлового фонду. Інші наслідки включають зменшення аграрного потенціалу, зростання безробіття, погіршення бізнес-клімату та обмеження експорту, що веде до втрат у бюджеті.

З економічного погляду, різниця між війною та збройним конфліктом полягає в розмірах економічних змін та завданих збитків. Війна призводить до суттєвих трансформацій у суспільстві та економіці, водночас змінюючи роль державних інститутів. Військовий конфлікт збільшує ризики у сфері бізнесу, особливо в незаконних секторах, що призводить до вищих рівнів ризику та інтеграції його у вартість продукту. Згідно з висловлюванням Кучера Л., в бізнесі інколи важливо збільшувати ризики для досягнення високої маржі, особливо в сферах з значними ризиками, наприклад, торгівлі наркотиками [1].

У висловленні про Афганістан відзначається, що підтримка нестабільності, відсутності контролю та непрозорості може бути вигідною для деяких бізнес-інтересів в умовах конфлікту. На Донбасі розмежування між непідконтрольною та окупованою зонами стає джерелом для нелегальної та напівлегальної економічної діяльності, яку висвітлив І. Кононов [2]. Це явище відоме не лише офіційним посадовцям та міжнародним організаціям, але й звичайним громадянам. Україна розробила механізми для боротьби з цією проблемою. Правоохоронні органи активно інформують про заходи по протидії нелегальним практикам на кордоні, зокрема на лінії розмежування. ЗМІ регулярно повідомляють про події цього характеру. Однак розміри контрабандних дій в зоні конфлікту залишаються значними, і за думкою деяких посадовців, їх повністю ліквідувати виявляється неможливим.

Проксі-війни, характерні для сучасного типу військового конфлікту, вимагають від домінуючої держави значних економічних і фінансових зусиль, оскільки її супротивники зазвичай є слабкими та нерозвинутими країнами, що ускладнює їм ведення війни. Для домінуючих держав проксі-війни мають переваги, такі як знижений ризик ядерної війни та відсутність прямих збитків серед їхнього населення та інфраструктури. При поразці домінуюча держава несе збитки, але не критичні для свого існування.

Оскільки сучасні воєнні конфлікти отримують новий характер, аналіз військово-політичного оточення повинен змінювати свій підхід, фокусуючись на нових аспектах та елементах. Традиційні війни між великими державами стають неможливими через наявність ядерної зброї, але конфлікти не зникають, а лише приймають нові форми та характер, розгортаючись переважно у країнах третього світу.

У різних частинах світу тривають та з'являються нові війни малої інтенсивності. Річні доходи оборонних корпорацій є свідченням цього. Вплив збройних конфліктів на економіку можна аналізувати у глобальному та локальному контекстах. Економіка в різних частинах світу стимулюється розвитком військово-промислового комплексу та можливостями екстерналізації витрат капіталістичної системи. Проте на локальному рівні будь-яке збройне протистояння може виявитися руйнівним для економіки країни, орієнтованої на функціонування в мирний час.

Важливим аспектом впливу військових конфліктів на економіку є їх вплив на систему управління та соціальну сферу країни. В Україні військові події призвели до значних змін у політичному ландшафті та структурі влади. Воєнний конфлікт на сході країни активізував роботу правоохоронних органів та армії, але водночас викликав виклики у сфері внутрішньої безпеки та управління країною [3].

Умови воєнного конфлікту також призвели до розширення повноважень влади для забезпечення безпеки громадян. Це може впливати на рівень свободи та прав людини, що стає об'єктом обурення з боку громадянського суспільства та міжнародних спостерігачів.

Соціальна сфера також зазнала серйозних трансформацій через військові дії. Міграційні процеси, зокрема в бік безпеки та стабільності, впливають на демографічну картину країни. Надзвичайні обставини та потреби населення на окупованих територіях ставлять під великий тиск соціальні служби та систему охорони здоров'я. Управління ресурсами та надання послуг стають складнішими через нестабільні умови.

Величезні витрати на оборону є невід'ємною частиною воєнного конфлікту. Уряд України, спрямовуючи фінансові ресурси на потреби армії та безпеки, може зазнавати труднощі в інших секторах економіки, таких як освіта, охорона здоров'я та соціальні програми.

Однак важливо розглядати витрати на оборону як інвестиції у майбутнє. Розвиток військово-промислового комплексу може сприяти технологічному прогресу та створювати нові можливості для інновацій та наукових досліджень. Залучення фахівців у військову галузь може забезпечити додатковий потік кваліфікованої робочої сили.

Військові конфлікти, особливо ті, які привертають увагу міжнародної спільноти, можуть впливати на статус та роль країни на міжнародному рівні. У випадку України, конфлікт з Росією спричинив зміни у її міжнародному статусі, активізувавши роль країни в геополітичних питаннях.

Перелік посилань

1. Кучер Л. Воєнний конфлікт на Сході України: економічний аспект. Сучасна війна: гуманітарний аспект: Тези доповідей, 31 травня – 1 червня 2018 р. Харків : Харківський національний університет повітряних сил Ім. І. Кожедуба, 2018. С. 149-153.
2. Кононов І.Ф. Теорія масової свідомості: можливості та обмеження в умовах неконвенційної війни (за результатами досліджень на вільній території Луганської області). Науково-теоретичний альманах Грані, 2018. №21(5). С 28-47.
3. Як українській економіці вдається виживати під час війни. Електронний ресурс. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-ukrainskij-ekonomici-vdaetsa-vizivati-pid-cas-vijni/a65213875> (дата звернення: 10.11.2023 р.).